

DURF TE WETEN

DURF TE WETEN

AANPAK VAN HUISELIJK GEWELD: EEN GEZAMENLIJKE TAAK

Verhalen uit de praktijk

ANGÈLE VERKAAIK & KIM VAN DEN BERG

REDACTIE: MIRJAM KRUISSELBRINK

deGraaff

Het boek is tot stand gekomen met financiële steun van Buurteamorganisatie Sociaal Utrecht, Veilig Thuis Utrecht, Gemeente Utrecht, Gemeente Amersfoort, het Lectoraat Innovatieve Maatschappelijke Dienstverlening van Hogeschool Utrecht en het kennisplatform Utrecht Sociaal.

Durf te weten

Aanpak van huiselijk geweld: een gezamenlijke taak

Verhalen uit de praktijk

Angèle Verkaaik en Kim van den Berg

Redactie: Mirjam Kruisselbrink

ISBN 978-94-93127-08-1

NUR 740

Illustraties omslag en binnenwerk: Han Vermeer

Vormgeving: Mol grafische vormgeving, Utrecht

© De auteur | Uitgeverij de Graaff, 2020

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen, vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en vermelding van de auteur(s) van het boek.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j°, het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever (Uitgeverij de Graaff, www.uitgeverijdegraaff.nl) te wenden.

**"ERGENS VOORBIJ GOED EN KWAAD LIGT EEN VELD ...
DAAR WIL IK JE GRAAG ONTMOETEN."**

Rumi

**"IK HEB HET RECHT NIET OM IEMAND ANDERS
TE WILLEN VERANDEREN ALS IK ZELF NIET BEREID
BEN OM TE VERANDEREN."**

Martin Buber

DE SCHAAMTE VOORBIJ

Kirsten van den Hul – Tweede Kamerlid PvdA

Die ene cliënt, die had ik kunnen zijn. *Had* kunnen zijn, maar ik was het niet. Want net zoals de overgrote meerderheid van de mensen die geweld achter de voordeur meemaken, heb ik nooit melding gemaakt van wat zich bij mij thuis afspeelde. Nooit hulp gezocht, nooit mijn mond open gedaan, nooit aan de bel getrokken. Waarom? Schaamte. Angst. Niet willen toegeven dat het zo echt niet langer ging.

Gelukkig ben ik er nog en kan ik het navertellen. Dat is helaas niet alle slachtoffers van geweld achter de voordeur gegeven. Jaarlijks vallen er tientallen dodelijke slachtoffers. Voor hen kwam hulp te laat. Misschien dat juist daarom de verhalen in deze bundel zo bij me binnenkwamen.

Verhalen van trauma, pijn, isolement. Maar ook: verhalen van hoop, (h)erkenning en vooral van herstel. Waarbij de rol van politie, wijkteam, casemanager vaak niet te onderschatten is.

Juist daarom zou iedereen die professioneel (of privé) te maken heeft met gevallen van partnergeweld of kindermishandeling de verhalen in deze bundel moeten lezen. Want de ervaring van die ene cliënt, waar deze professionals over vertellen, die kan ons zoveel leren. Over de ellende die er achter dat ene verhaal schuilgaat. Maar ook over de stip aan de horizon, die gelukkig ook soms gloort in de verte.

Die ene cliënt, die laat je niet zomaar los. Zo'n verhaal blijft vaak lang hangen. Dat bewijzen de hoofdrolspelers in deze bundel. En terecht, want hun verhaal doet ertoe. Maar laten we ook niet vergeten dat de verhalen die in beeld komen slechts het topje van de ijsberg zijn en de meeste mensen nooit een cliënt worden. Omdat ze, net als ik, die grote stap naar hulp nooit durven of kunnen zetten.

Ook voor hen is het ongelofelijk belangrijk om het gesprek te blijven voeren. Over hoeveel en hoe vaak gezinnen te maken hebben met geweld. Welke vormen het aan kan nemen. Welke wonden het slaat, letterlijk en figuurlijk. En vooral: wat we kunnen doen om het geweld te stoppen. Zodat er ruimte komt voor rust. Herstel. Herwonnen vertrouwen.

Daarom besloot ik mijn mond niet langer te houden en zet ik mij nu als Kamerlid in om juist die mensen een stem te geven die hun stem verloren – iets wat ik vroeger niet eens had durven dromen. Door aandacht te vragen voor dit belangrijke onderwerp. Door met concrete voorstellen te komen over hoe de aanpak van geweld achter de voordeur beter kan. En door voortdurend te luisteren en leren van de verhalen uit de praktijk. Daaraan levert deze bundel een belangrijke bijdrage.

De schaamte voorbij.

INHOUD

VOORWOORD	VII
INLEIDING	13
VERANTWOORDING	15
VERHALEN	
KANSEN GRIJPEN	19
EEN VROUW PAKT HAAR KOFFER	21
IK BLIJF	25
ZE KWAM NIET MEER	27
DIEHARD	31
ZATERDAGTANTE	35
GEEN PAPPIE MEER	37
NACHTMERRIE	41
OP HET VERKEERDE BEEN	45
ALS JE EEN MAN HEBT, KRIJG JE KLAPPEN	47
DURF TE WETEN	53
SAMEN OPLOPEN	55
EEN ONVERBREKELIJKE BAND	59
HET STILLE KIND	63
OBSERVEER MAAR	65
SCHADUWKANTEN	69
FAMILIEGEHEIMEN	71
HET LIJF ZEGT IETS ANDERS	75
DE INVLOED VAN HET GEZIN	79
KEUZEVRIJHEID?	81
RETROSPECTIEF	85
DOODSANGST IN DE DAKGOOT	89
VAN DE GEBAAANDE PADEN	91
BALANCEREN	95
WEES SCHERP	99
HET IS MIJ OOK GELUKT!	103
NABESCHOUWING	109
Context	109
Leringen	110
Met dank aan	112
LITERATUURLIJST	113

PREVALENTIE VAN HUISELIJK GEWELD

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. De term 'huiselijk' verwijst naar de relatie tussen slachtoffer en pleger bijvoorbeeld (ex-)partner, gezins- en familieleden en (huis)vrienden en niet naar de plaats waar het geweld plaatsvindt.

Huiselijk geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard zijn en kan in ernst en duur sterk variëren. Vormen van huiselijk geweld zijn onder meer: (ex-)partnergeweld, kindermishandeling en verwaarlozing, kinderen als getuige van huiselijk geweld, ouderenmishandeling, oudermishandeling, seksueel misbruik en seksueel geweld, eerge relateerd geweld, huwelijksdwang en huwelijkse gevangenschap, en vrouwelijke genitale verminking.

Sinds 2015 verzamelt het CBS registratiecijfers van Veilig Thuis over kindermishandeling en huiselijk geweld. Uit onderzoek over de laatste vijf jaar blijkt:

- 747.000 vrouwen en mannen van achttien jaar of ouder hebben de afgelopen vijf jaar te maken gehad met huiselijk geweld.
- In 20% van de gevallen betrof het structureel geweld.
- In 56% van de gevallen ging het om partnergeweld dat gepleegd werd door de (ex-)partner.
- Daarvan waren circa 76.000 vrouwen en 13.000 mannen het slachtoffer.
- In 44% van de gevallen ging het om geweld van broers, zussen, ouders of huisvrienden.
- 90.000-127.000 kinderen/jongeren hebben te maken gehad met enige vorm van kindermishandeling.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat:

- Van alle vrouwen en mannen tussen de achttien en zeventig jaar 40% ooit slachtoffer geweest is van een of meer incidenten van huiselijk geweld.
- Ruim een derde van de slachtoffers aangeeft ook pleger te zijn.
- Jaarlijks ongeveer 119.000 kinderen van nul tot achttien jaar slachtoffer worden van een vorm van kindermishandeling binnen of buiten het gezin (ruim 3% van de kinderen).

De wettelijke Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling geeft professionals handvatten hoe te handelen bij vermoedens van huiselijk geweld. Deze meldcode geldt voor professionals die werken in de gezondheidszorg, onderwijs, kinderopvang, maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en bij justitie.

INLEIDING

In deze bundel leest u verhalen van professionals die werken aan veiligheid in de thuissituatie. Verhalen over mensen die hen zijn bijgebleven en die hun kijk op huiselijk geweld en op hun vak hebben veranderd. Het is een inkijkje in de praktijken van deze verschillende professionals. We lezen over hun twijfels en dilemma's, hun verantwoordelijkheidsgevoel en onvermogen, hun bevolegenheid en hun inzet om het geweld te stoppen. Over wat ze leerden van de mensen met wie ze werkten en hoe dat tot uiting komt in hun professioneel handelen. Verhalen voor professionals en voor iedereen die hart heeft voor veiligheid in de thuissituatie.

In 2015 organiseerden wij een eerste regionale conferentie over “Geweld in gezinnen” samen met collega's uit het primair onderwijs, Buurteamorganisatie Sociaal Utrecht, GGDrU, Veilig Thuis Utrecht, Lokalis, Hogeschool Utrecht en het kennisplatform Utrecht Sociaal, onder de daadkrachtige leiding van Marjo Volman, Beleidsadviseur Zorg en Veiligheid bij de gemeente Nieuwegein. Wij vonden het belangrijk zo breed mogelijk aandacht te genereren voor de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling die sinds 2013 was ingevoerd. De aanpak van huiselijk geweld is namelijk niet de taak van gespecialiseerde hulpverleners of politie alleen, maar een taak van ons allemaal. Dit jaar organiseren wij ons vijfde congres: een lustrum! Ter gelegenheid hiervan presenteren wij deze bundel.

Huiselijk geweld is een thema waarbij veel handelingsverlegenheid bestaat. Er zijn regels en wetten, maar een groot deel is ook grijs gebied. Er is nog steeds sprake van een taboe of schroom om over geweld te spreken en om in te grijpen of juist niet. Achter het handelen van professionals zitten veel bedenkingen, gevoelens, overwinningen, soms moed en angst. Waarden zijn in het geding, want ‘huiselijk geweld’ is geen gedrag, maar een oordeel over gedrag. We staan daar niet altijd bij stil. De verhalenvertellers uit deze bundel doen dat wel.

We denken dat deze verhalen herkenbaar zijn en hopen dat ze leiden tot inzichten en inspiratie, zodat:

- geweld in gezinnen nog meer op het netvlies komt van professionals in verschillende sectoren;
- handelingsverlegenheid vermindert door herkenbare verhalen van collega's;
- ze aanzetten tot reflectie op morele dilemma's uit de praktijk;
- professionaliteit ten aanzien van het hanteren van geweld in gezinnen en van de vernieuwde meldcode vergroot wordt;
- de kennis en het begrip van professionals voor elkaars praktijken toeneemt.

We hebben mooie en intensieve gesprekken gehad en werden geraakt door de moed, inzet en liefde waarmee de verhalenvertellers werken aan veiligheid. In die zin zien we deze bundel ook als een 'ode' aan al die professionals die zich met deze moeilijke onderwerpen bezighouden.

In de verhalen zien we hier en daar tekenen van hoe de aanpak van huiselijk geweld de afgelopen decennia is veranderd en verbeterd. We weten inmiddels dat in gezinnen waar sprake is van excessief en ernstig fysiek geweld, alle pogingen om het geweld te stoppen niet voldoende zoden aan de dijk zetten. Er is dus nog veel werk te verrichten!

VERANTWOORDING

Toen we begonnen met deze bundel dachten we een tiental verhalen op te halen. Maar toen we eenmaal startten, bleek er een lawine aan verhalen los te komen. Er bleken heel veel professionals rond te lopen met een verhaal dat hen tot op de dag van vandaag niet losliet.

Deze verzameling verhalen is een willekeurige. Onze enige selectiecriteria waren of de verteller zelf geraakt was door het verhaal en of er een heldere ‘lering’ te ontdekken viel. Verder hebben we gepoogd om een zo breed mogelijk palet aan professionals aan het woord te laten. Zo is het een bundeling geworden van actuele en oudere verhalen uit verschillende beroepsgroepen.

Bij het schrijven zijn we zo dicht mogelijk bij de verteller gebleven. We hebben geprobeerd hem of haar zelf zoveel mogelijk – en zonder commentaar – aan het woord te laten en tegelijkertijd de verhalen passend te maken voor de bundel. Dit is vanzelfsprekend in samenspraak met de verhaaleigenaren gebeurd. Waar mogelijk is aan de betrokkenen toestemming gevraagd voor publicatie. Waar dat niet (meer) mogelijk was, is het verhaal zo aangepast dat het niet herleidbaar is.

15

Wij hebben ervoor gekozen om in deze bundel uitsluitend met professionals te spreken. De verhalen van de direct betrokkenen (cliënten, scholieren, klanten) hopen wij in een vervolg aan bod te laten komen.

Bij elk verhaal is een korte kadertekst opgenomen. Hierin schetsen wij iets meer achtergrondinformatie over de onderwerpen waarmee de professionals in het vakgebied van de verteller te maken hebben. Waar mogelijk verwijzen we ook naar literatuur of websites waar meer informatie kan worden gevonden.

Angèle Verkaaik is werkzaam bij Hogeschool Utrecht onder meer als docent en onderzoeker op het gebied van huiselijk geweld. Daarnaast heeft zij een eigen praktijk in coaching en systemisch werk.

Kim van den Berg is als regisseur kwaliteit en veiligheid werkzaam voor de Stichting Buurtteamorganisatie Sociaal Utrecht. Daarnaast is zij als gastdocent verbonden aan Hogeschool Utrecht.

Mirjam Kruisselbrink is als projectcoördinator en communicatieadviseur werkzaam bij het Kenniscentrum Sociale Innovatie van Hogeschool Utrecht en het kennisplatform Utrecht Sociaal (kUS).